

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

CENTRUM FÖR ÅLDRADE OCH HÄLSA

UGOT CHALLENGE

– NYA TILLSKOTTET I ETT UTÖKAT AGECAP

INGMAR SKOOG
FÖREStÅNDARE AGECAP
Forskargrupperledare EPINEP

Göteborgs universitet har tilldelat Forte-centrum för åldrande och hälsa (AgeCap) 21,4 miljoner kronor under tre år för att utöka centrumet med forskare från fler ämnesområden och institutioner. Efter utvärdering om tre år finns möjlighet till förlängning med ytterligare tre. Anslaget är en del av Göteborgs universitets satsning UGOT Challenge, som omfattar anslag på 300 miljoner kronor de närmaste sex åren till multidisciplinära centrum för forskning om globala utmaningar. I en första omgång kom 78 ansökningar in. Av dessa valdes tolv ansökningar ut till en andra omgång. Slutligen valdes sex centrum ut, varav AgeCap är ett. Åldrandet kommer alltså nu också att studeras som en global utmaning inom AgeCap. De andra fem UGOT-Challenge centrumerna studerar kollektivt handlande, antibiotikaresistens, marin vattenbruksforskning, framtidens kemiska risker och kulturarv.

AgeCap utför redan nu multidisciplinär forskning baserat på kapabilitetsbegreppet – vår förmåga att nå mål och göra saker som vi upplever som värdefulla. Kapabilitet i åldrandet påverkas av samspelet mellan individ (t.ex. hälsa, genetik, personlighet, intellektuell förmåga), omgivning (t.ex. familj, vänner, bostad, arbetsplats) och samhälle (t.ex. politiska beslut, åldersdiskriminering och fördomar, historisk period). Målet är att bibehålla äldre personers funktion och välbefinnande i så stor utsträckning som möjligt, och att stimulera fortsatt deltagande i samhällsaktiviteter och arbetsliv. Utökningen av AgeCap kommer att innebära en rejäl förstärkning av alla områden, speciellt rörande forskning på samhällsnivån, samt ge en starkare vinkling mot globala sammanhang.

Efter utökningen av AgeCap ingår nu forskare från sju fakulteter och 16 institutioner med inriktning mot forskningsområden som molekylärbiologi, genetik, neurokemi, vårdvetenskap,

psykologi, sociologi, arbetsvetenskap, socialt arbete, företags- och hälsoekonomi, media och kommunikation, statsvetenskap, juridik, historia, svenska språket, geriatrik, psykiatri, arbetsterapi, sjukgymnastik, ögon, hörsel, neurologi, arbetsmedicin, idrottsvetenskap, näringslära, och design. Forskningen om kapabilitet inom AgeCap kommer att baseras på sju större gemensamma projekt:

TIDSTRENDER OCH KAPABILITET

Forskare inom bland annat historia, journalistik, sociologi, psykiatri, statsvetenskap, juridik, hälsoekonomi och epidemiologi kommer att studera hur åldrandet och dess konsekvenser, och synen på åldrandet, förändrats under det senaste seklet. Bland annat kommer förändringar i hur äldre skildras i media att studeras, och studier kommer också att göras om hur åldrandet och dess bakgrundsfaktorer förändrats under det senaste halvsekleet baserat på databaser från populationsstudien H70 och från SOM-institutet.

ARBETE/PENSIONERING OCH KAPABILITET

Forskare inom bland annat ekonomi, sociologi, arbetsmedicin, psykologi, och juridik kommer att studera hur politiska beslut, lagar, åldersdiskriminering och arbetsplatsens organisation påverkar möjligheten att arbeta efter normal pensionsålder. På individnivå studeras övergången från arbetsliv till pensionering inom bland annat HEARTS-studien.

DELTAGANDE/SYNLIGHET/AUTONOMI/SJÄLVBESTÄMMANDE OCH KAPABILITET

Äldres synlighet och deltagande i samhället kommer att studeras ur flera synvinklar av bland annat forskare inom journalistik, statsvetenskap, juridik, historia, psykologi, designvetenskap, socialarbete, svenska språk, arbetsterapi och vårdforskning. Äldres deltagande i den demokratiska processen och synlighet i media samt hur digitala medier och plattformar påverkar äldres medverkan i samhället kommer att studeras. Ett designprojekt kommer att utveckla nya metoder att öka äldres synlighet. Äldres rättigheter att själva ta beslut om omsorg och vård kommer att studeras utifrån språkförståelse, vårdorganisation, och individuell kognitiv och funktionell förmåga. Flera studier rör implementering av forskningsresultat. Målsättningen är att utveckla stödsystem för att öka äldres autonomi och självbestämmande oavsett kognitiv och funktionell förmåga.

KOGNITION

Forskare från bland annat psykologi, psykiatri, neurologi, sociologi, genetik, neuroradiologi, vårdvetenskap, epidemiologi, neurokemi, molekylärbiologi, svenska språket och arbetsterapi kommer att studera tidiga symtom och biologiska förändringar vid demens, samt faktorer som påverkar kognition och risk för demens hos äldre personer. Data från bland annat populationsstudien H70 och den longitudinella Gothenburg MCI-studien kommer att användas. Målsättningen är att öka möjligheten till tidig

diagnos och prevention av demens, samt att utveckla medicinsk och psykologisk behandling och förbättra omvårdnaden av personer med demens.

HÄLSA OCH KAPABILITET

Forskare från bland annat psykiatri, geriatrik, neurokemi, genetik, radiologi, sociologi, audiologi, ögon, arbetsmedicin, vårdvetenskap, och design kommer att studera olika aspekter av psykisk och somatisk hälsa hos äldre. Data från H70-studierna och kliniska studier kommer att användas, liksom kvalitativa studier. Speciella projekt kommer att studera multimorbiditet och suicidalitet. Ett designprojekt kommer att speciellt fokusera kring ensamhet hos äldre.

SKÖRHET ('FRAILTY') OCH KAPABILITET

Forskare från bland annat arbetsterapi, socialt arbete, psykologi, sociologi, vårdvetenskap, psykiatri, geriatrik och molekylärbiologi kommer att studera olika aspekter kring skörhetsbegreppet. Inom populationsstudierna kommer ett skörhetsindex, undergrupper av skörhet och hur skörhet utvecklas över tid att studeras. Ett kort screeninginstrument för skörhet kommer att testas inom sjukvården, och en randomiserad kontrollerad interventionsstudie för sköra äldre kommer att initieras. Vi kommer också att studera koordineringen av hälsovård och socialvård, liksom organisationen av omhändertagandet av äldre sköra personer, för att ge underlag till bättre beslut om denna organisering. Skörhet kommer också att studeras på cellulär nivå, vilket kan leda till terapier för cellulärt åldrande.

ACKUMULERING AV FÖRDELAKTIGA OCH OFÖRDELAKTIGA LEVNADSFÖRHÅLLANDEN OCH KAPABILITET

Forskare inom psykiatri, sociologi, hälsoekonomi, vårdvetenskap, juridik och journalistik kommer att studera hur och varför fördelaktiga och ofördelaktiga levnadsförhållanden ackumulerar över tid inom olika socioekonomiska grupper, och hur goda och onda cirklar uppstår. Hur adaptionsmekanismer utvecklas i relation till negativa händelser studeras också, liksom hur olika välfärdssystem globalt påverkar tiden efter pension, autonomi och möjlighet till hälsovård och socialvård. Digital ojämlikhet mellan olika åldersgrupper och socioekonomiska grupper skall också studeras.

Globalt har redan nu flera grupper inom AgeCap samarbete kring forskning och undervisning med olika utvecklingsländer. En nyhet i AgeCap är att vi nu kommer att ha en Advisory Board med forskare från utvecklingsländer som kommer att ge ett globalt perspektiv på forskningen inom AgeCap. AgeCap kommer också att stödja forskningssamarbeten med utvecklingsländer. För att öka brukarmedverkan och underlätta implementering av vår forskning kommer vi även att bilda ett brukarråd. Rådet kommer bestå av representanter från olika organisationer med intresse för åldreforskning.

Sammanfattningsvis innebär det utökade AgeCap både en möjlighet och en utmaning. Många olika forskningsområden med skilda traditioner när det gäller forskningsmetodik och hur man publicerar sin forskning skall få att samarbeta. Samtidigt är detta en stimulerande möjlighet att hitta nya vägar för att lösa en gemensam frågeställning: Hur skall vi förbättra äldre personers kapabilitet i en åldrande värld? Ett multidisciplinärt förhållningssätt är en nödvändighet för att lösa en så komplex fråga.

Författare: Föreståndare Ingmar Skoog (forskargr.ledare EPINEP)

AGECAP-NYTT

AVHANDLINGAR

Petri Kajonius, An Inquiry into Satisfaction and Variation in User-Oriented Elderly Care (försvarad 11 dec 2015).

DISPUTATIONER

Marcus Praetorius Björk. Bio-behavioral inquiries in cognitive aging –APOE, gender, grip strength, subjective memory in relation to distance from death.

Datum: 11 mars kl. 10.00, Psykologiska institutionen, Haraldsgatan 1, Göteborg.

Iolanda Santos Tavares. Being like everybody else - The dynamic nature of participation. Experiences, strategies, health and living conditions of immigrants with late effects of polio.

Datum: 17 mars kl 13:00, Academicum, Medicinaregatan 3 - Hörsal Arvid Carlsson.

HALVTIDSEMINARIUM

Peter Karlsson. Birth cohort differences in cognitive aging - Secular trends in levels of functioning and rates of change over 30 years in a population-based Swedish sample. Datum: 22 april, Psykologiska institutionen, Haraldsgatan 1, Göteborg.

AGECAP I MEDIA

Länkar till nedanstående mediahändelser finns på vår hemsida www.agecap.gu.se

UPPLEVELSER AV ÄLDREOMSORGEN

Lyssna till Petri Kajonius i P4 Göteborg om hans avhandling om upplevelser av äldreomsorgen.

PSYKISK OHÄLSA OCH MISSBRUK

Läs intervju med Ingmar Skoog i skriften "Psykisk ohälsa och missbruk bland äldre" från FoU i Väst/GR.

SJÄLVMORD

Läs artikel skriven av Margda Waern med kollegor i SvD om hur självmorden kan minskas.

KONTAKTINFORMATION

ADRESS

Wallingsgatan 6, 431 41 Mölndal

CENTRUMFÖRESTÅNDARE

ingmar.skoog@neuro.gu.se

VETENSKAPLIG KOORDINATOR

pia.gudmundsson@neuro.gu.se

Tel: 031-343 8649

HEMSIDA

www.agecap.gu.se

